

Голас Радзімы

№ 49 (1260) СНЕЖАНЬ 1972 г.

ВЫДАННЕ БЕЛАРУСКАГА ТАВАРЫСТВА
ПА КУЛЬТУРНЫХ СУВ'ЯЗЯХ З СУАЧЫННІКАМІ ЗА РУБЯЖОМ

ГОД ВYДАННЯ 17-ТЫ

ЦАНА 2 КАП.

СУКВЕЦЦЕ ТАЛЕНТАЎ

З ЯМЛІ САВЕЦКАЙ

Калі добрае свята прыходзіць у дом, шырэй расчыняюцца дзверы для дарагіх гасцей, званчэй граюць музыкі, не змаўкаюць песні. Залаты юбілей СССР — вялікае свята народаў, што ўваходзяць у братэрскі саюз. У гэтыя перадаб'ялейныя дні ўся краіна стала нібы вялізнай сцэнай велічнага агляду шматнацыянальнага савецкага мастацтва.

Усесаюзнае свята мастацтваў, прысвечанае 50-годдзю ўтварэння СССР, пачалося ў сталіцы нашай Радзімы фестывалем сімфанічнай і харавой музыкі «Маскоўскае музычнае лета», у якім прынялі ўдзел лепшыя калектывы і выканаўцы з усіх саюзных рэспублік, у тым ліку і беларускія. Уззяўшы свой першы акорд у Маскве, свята ахапіла ўсю краіну. Яно ўжо адбылося ў Расійскай Федэрацыі, рэспубліках Сярэдняй Азіі, Малдавіі, Латвіі, працягваецца ў Грузіі, Арменіі, Эстоніі, Літве.

15 кастрычніка свята братэрства прыйшло і да нас, у Беларусь. Прыйшло ў шматколорнасі яркіх фарбаў, у імкліва-ці народных танцаў, прынесла чароўныя гукі нацыянальнай музыкі і песень.

Выдатныя філарманічныя калектывы, праслаўленыя эстра-

ныя і камерныя ансамблі, канцэртныя групы, асобныя выканаўцы — больш за дзве тысячы майстроў мастацтва з саюзных рэспублік і прафесійных артыстаў Беларусі пачалі сваю творчую справаздачу на сцэнах рэспублікі.

Першыя канцэрты адбыліся на Гродзеншчыне і Брэстчыне. Па-старому народнаму звычаю дарагім гасцям падносилі хлеб-соль. Румяны каравай, спечаны з пшаніцы, вырашчаны на палях Гродзеншчыны, прыняў армянскі хлопец, удзельнік Дзяржаўнага ансамбля танца Арменіі.

Гродзенцам яшчэ не даводзілася бачыць у сябе такі вялікі калектыў брацкай рэспублікі — у яго складзе 70 чалавек. Сваё выступленне ансамбль пачаў з народнага танца «Качары», які з даўніх часоў танцавалі ў Арменіі на святы. І хаця захаваўся традыцыйны малюнак старажытнага танца, артысты выконваюць яго па-сучаснаму, так, як танцуюць у нас цяпер «Лявоніху», якой апладзіравалі нядаўна ерэванцы, калі перад імі выступіў Дзяржаўны ансамбль танца Беларускай ССР.

Гастрольныя маршруты фестываля пралягалі праз гарады і вёскі, рабочыя пасёлкі і новабудуолі рэспублікі. Яны пры-

неслі радасць спаткання з такімі выдатнымі калектывамі, як Дзяржаўны акадэмічны рускі хор СССР пад кіраўніцтвам А. Свешнікава, Дзяржаўны акадэмічны украінскі хор імя Р. Вяроеўкі, Дзяржаўны Варонежскі рускі народны хор, Дзяржаўны аркестр народных інструментаў імя Курмангазы Казахскай ССР, Дзяржаўны ансамбль народнага танца Малдаўскай ССР «Жок», Дзяржаўны акадэмічны народны ансамбль песні і танца «Летува» Літоўскай ССР. Кожны нумар праграмы праслаўлены калектываў быў нібы штрыхом да партрэта таленавітага народа, які разам з песнямі, танцамі, музыкай пасылаў братняму беларускаму народу сваю любоў і дружбу.

У праграме фестываля сустрачы з выканаўцамі, чые імёны лічаць за гонар убачыць на сваіх афішах славутыя тэатры і канцэртныя залы свету, — з народнымі артыстамі СССР А. Огніўцавым, Б. Рудэнка, З. Далуханавай, народнымі артыстамі РСФСР Т. Мілашкінай і В. Клімавым і многімі іншымі майстрамі савецкага мастацтва.

У святочных канцэртах побач з прадстаўнікамі саюзных рэспублік выступаюць лепшыя беларускія калектывы і выканаўцы: Дзяржаўная харавая акадэмічная капэла БССР, Дзяр-

жаўны народны аркестр БССР, вакальна-інструментальны ансамбль «Песняры», салісты Беларускага тэатра оперы і балета, Белдзяржфілармоніі.

29 кастрычніка ў Мінску адбылося ўрачыстае адкрыццё свята мастацтваў народаў СССР. У Палац спорту, самую вялікую глядзельную залу Беларускай сталіцы, прыйшлі працоўныя Мінска, студэнты, вучоныя, дзеячы мастацтва, кіраўнікі партыі і ўрада рэспублікі.

— Ваша выдатнае мастацтва, — сказаў, звяртаючыся да гасцей, міністр культуры БССР Ю. Міхневіч, — нясе людзям радасць і натхненне. Свята мастацтваў народаў СССР — незвычайная па сваіх маштабах, багаццю і ідэйна-палітычнаму значэнню падзея ў культурным жыцці краіны, яскрава сведчыць гістарычных поспехаў савецкага народа, трыумфу ленинскай нацыянальнай палітыкі, росквіту шматнацыянальнай савецкай культуры.

Вялікі святочны канцэрт у Мінскім Палацы спорту ператварыўся ў маляўнічы феерверк талентаў. Беларускіх артыстаў змянялі танцоры з Малдавіі, маскоўскі квартэт «Акорд» — трыо бандурыстак з Львова, саліста тэатра оперы і балета «Эстонія» М. Пальму — спявачка з Таджыкістана Н. Каў-

рава. Словы песень гучалі на розных мовах, але гэта не перашкаджала слухачам, бо агульнай была мова савецкага мастацтва. У заключэнне праграмы была выканана «Песня аб Радзіме» Лебедзева-Кумача, якую спявалі ўсе ўдзельнікі канцэрта.

Свята мастацтваў крочыць па рэспубліцы. Ад Брэстскай і Гродзенскай абласцей фестывальную эстафету прынялі Гомельшчына і Міншчына. 24 лістапада прадстаўнікі шматнацыянальнага савецкага мастацтва пачалі выступленні ў гарадах і вёсках Магілёўскай і Віцебскай абласцей. Апошнія з 800 канцэртаў фестываля адбудуцца 16 снежня, у дзень, калі закончыцца ў нашай рэспубліцы свята мастацтваў, прысвечанае 50-годдзю ўтварэння СССР, свята, якое ўнясе вялікі ўклад у пачэсную справу ўзаемаўзабагачэння братніх культур.

НА ЗДЫМКАХ: выступаюць удзельнікі свята мастацтваў народаў СССР. Дзяржаўны народны аркестр БССР; ансамбль народнага танца «Жок» Малдаўскай ССР; Варонежскі рускі народны хор; маскоўскі квартэт «Акорд».

Фота В. ГЕРМАНА і М. ХАДАСЕВІЧА.

МЕТРОЛАГАЎ

Калі адзінаццаць гадоў таму назад ля Шаціпак пачалі будаваць новы горад, доўга не маглі прыдумаць яму імя. У горадзе знаходзіцца Васілевіцкая ДРЭС. Электрастанцыя, электрычнасць, святло... Вось і стаў горад Светлагорск.

Светлагорск становіцца важным прамысловым цэнтрам рэспублікі. Будуецца цэлюлозна-кардонны камбінат, які будзе буйнейшым у Еўропе. Расшыраецца завод жалезабетонных вырабаў і канструкцый для прадпрыемстваў энергетыкі, домабудаўнічы камбінат. Нарошчвае магутнасць камбінат штучнага валакна.

Светлагорцы ў асноўным народ малады. Для іх пабудавана за апошнія гады 456 тысяч квадратных метраў карыснай жылой плошчы. Сёлета будзе здадзена яшчэ 18 тысяч квадратных метраў, да канца пяцігодкі—каля 147 тысяч метраў.

3 культурных устаноў у горадзе два кінатэатры, дом культуры энергетыкаў. Узводзіцца палац культуры хімікаў з глядзельнай залай на 800 месцаў, са спартыўнай і актавай заламі, пакоюмі для гурткавай работы. **НА ЗДЫМКАХ:** 1. Галоўная магістраль Светлагорска—проспект імя П'яцідзесяцігоддзя Кастрычніка. 2. У цэху папяровай фабрыкі цэлюлозна-кардоннага камбіната. 3. Хірургічнае аддзяленне раённай бальніцы з'яўляецца базой для падрыхтоўкі студэнтаў-выпускнікоў медыцынскіх інстытутаў рэспублікі. Аперацыю праводзяць урач-пратыкант Мікалай АМЕЛЬЯНЧЫК, хірургі Маргарыта БІРУКОВА, Вілен ГАРБАЧЭНКА і аперацыйная сястра Тамара БАРТАШЭВІЧ. 4. Новы жыхар Светлагорска. 5. Калектыў самадзейнага драматычнага тэатра дома культуры энергетыкаў. У цэнтры — кіраўнік тэатра Ада КУЗЬМЯНKOBA.

Фота А. НИКАЛАЕВА.

У павільёне «Стандарты СССР» Выстаўкі дасягненняў народнай гаспадаркі СССР у Маскве адбыліся сустрэчы спецыялістаў і наватараў вытворчасці. Тры дні 150 кіраўнікоў буйных прадпрыемстваў і арганізацый, работнікі служб тэхнічнага кантролю з усіх саюзных рэспублік знаёміліся з рэвізіямі стандартызацыі, метралогіі і вопытам павышэння якасці прадукцыі ў Беларусі.

Гасцей сталіцы зацікавіла выстаўка прадукцыі з беларускай маркай. Тут можна было ўбачыць мадэль славутага трактара мінскага завода, іншыя машыны, прыборы, адзенне, кандытарскія вырабы, удастоеныя дзяржаўнага Знака якасці. Колькасць такой прадукцыі, наведанні ў дакладзе намеснік Беларускага рэспубліканскага ўпраўлення Дзяржстандарту СССР П. Янус, павялічылася за апошнія два гады ў два з палавінай разы, а к канцу пяцігодкі ўзрасце ў пяць з лішнім разоў.

— Беларускі вопыт у многім павучальны, — сказаў начальнік Армянскага ўпраўлення Дзяржстандарту СССР Т. Туманян. — У нас ёсць многа аднародных галін народнай гаспадаркі, у якіх наша рэспубліка можа павучыцца ў сяброў з Беларусі. Гэта ў першую чаргу машынабудаванне, прыборабудаванне, электратэхнічная, лёгкая і харчовая прамысловасць.

Важныя задачы вырашае Беларускі цэнтр метралогіі і стандартызацыі, які на сутнасці кіруе якасцю прадукцыі ў рэспубліцы.

— Узятлі на заметку некалькі тэхнічных новавядзеньняў, створаных мінскімі падшпіннікцамі, — уступае ў размову масквіч, дырэктар Першага дзяржаўнага падшпіннікавага завода Герой Сацыялістычнай Працы А. Громаў.

— Да сёлетняй сустрэчы і мы ў многім маем дачыненне, — заўважае галоўны інжынер Яраслаўскага матарнага завода В. Далейкі, — нашы ж рухавікі ўстанавіваюцца на шырока вядомыя грузавікі МАЗ, а спецыялісты-аўтабудаўнікі дапамагаюць нам паляпшаць надзейнасць і даўгавечнасць дызеляў, удасканальваюць іх канструкцыю. Аб тым, што даюць такія работы, сведчыць хоць бы той факт, што за апошнія пяць гадоў аўтамабілі пачалі працягаць да першага капітальнага рамонтнага 120, а 180 тысяч кіламетраў, а к канцу пяцігодкі гэты паказчык узрасце да 250 тысяч кіламетраў.

Высокай ацэнкі ўдостоілася на сустрэчы работа па стандартызацыі, якую вядуць калектывы Мінскага трактарнага завода, мінскага завода электронна-вылічальных машын імя Арджанікідзе, віцебскага аб'яднання «Рассвет», Барысайскай фабрыкі піяніна, Полацкай фабрыкі бытавых паслуг і іншых прадпрыемстваў Беларусі.

НАШЫ КАРЭСПАНДЭНТЫ ПАВЕДАМЛЯЮЦЬ

ЭКАНОМІКА АДНАГО КАЛГАСА

Ад райцэнтра да вёскі Ровенская Слабада рукой падаць. Прайшло не больш дваццаці мінут, як мы селі ў аўтобус, і вось ужо на абочыне дарогі бачна маляўнічае панорама: «Калгас імя Дзяржынскага Рэчыцкага раёна». Справа—цэнтральная сядзіба. Злева—буйны жывёлагадоўчы комплекс. Збочваем да яго.

Светлыя, нібы заводскія цэхі, памяшканні. Транспарцёры, механізмы на раздачы кармоў, аўтапалкі... Адкорм тут арганізаваны на прамысловай аснове. Даглядаюць 300 кароў усяго 9 чалавек.

Калгас спецыялізуецца на мяса-малочным напрамку. Аднак у гаспадарцы развіваецца і паліводства. Калгаснікі паставілі ўсю вытворчасць на навуковую ас-

нову. Паліводства і жывёлагадоўля—дзве непарыўныя галіны. Ад таго, які ўраджай атрымаюць паліводцы, залежыць кармавая база жывёлы.

Галоўны эканаміст калгаса Мікалай Дворнік назваў нам некаторыя лічбы. У 1967 годзе ўраджай збожжавых складаў усяго 11 цэнтнераў з гектара, бульбы—82, кукурузы на сілас—90 цэнтнераў. А ў 1971 годзе дзяржынцы атрымалі 22 цэнтнеры збожжавых, бульбы—100, кукурузы—120 цэнтнераў з кожнага гектара. За той жа час вытворчасць малака на сто гектараў сельгасугоддзяў узрасла на 70 цэнтнераў, мяса—на 30 цэнтнераў. Амаль два мільёны рублёў склаў летась грашовы даход калгаса.

Рэзервы павелічэння прадукцыйнасці сваёй працы калгаснікі бачаць у далей-

шай механізацыі жывёлагадоўлі і паліводства, у больш шырокім выкарыстанні мінеральных угнаенняў. Дзякуючы росту ўраджайнасці павялічыцца і заробатная плата калгаснікаў. Ужо цяпер яна складае 150—200 рублёў у месяц.

Такія толькі некаторыя эканамічныя перспектывы звычайнага калгаса на Гомельшчыне.

У. РУДЭНКА.

ЮНЫЯ ЗЕМЛЯРОБЫ

Самыя вопытныя земляробы могуць пазайздросціць членам вучнёўскай вытворчай брыгады Гатоўшчынскай васьмігадовай школы Глыбоцкага раёна. На прышчэпным участку, плошчай крыху больш за гектар, дзеці штогод збіраюць высокія ўра-

джаі бульбы, памідораў, агуркоў, буракоў, морквы. Сваю прадукцыю яны чатыры разы дэманстравалі на Выстаўцы дасягненняў народнай гаспадаркі СССР у Маскве. Некаторыя школьнікі за добрую вучобу і выдатныя поспехі ў вырошчванні культуры з'яўляюцца ўдзельнікамі ВДНГ. Цесную сувязь падтрымлівае вучнёўская вытворчая брыгада з Беларуска-навукова-даследчым інстытутам пладаводства, гародніцтва і бульбы.

Каб паскорыць распаўсюджванне насення высокаўраджайных сартоў бульбы па заданню вучоных школьнікі вырошчвалі перспектывныя сарты «разварыстая», «беларуская № 1», «тэмп». Атрыманы ўраджай юныя земляробы перадалі мясцоваму калгасу «Першае Мая».

У. РАБЦАЎ.

АДКРЫТЫ ГАНДЛЁВЫЯ ЦЭНТРЫ

У вёсках Жыткавіцкага раёна цяпер працуюць каля 200 магазінаў і ларкоў. За апошнія гады ў калгасах і саўгасах пабудавана шмат буйных гандлёвых цэнтраў. Гэта комплексы з прадуктовымі, прамтаварнымі аддзяленнямі і сталовымі самаабслугоўвання. Такія цэнтры адкрыты ў саўгасах «Ленінскі» і «Людзяневічы», у калгасе імя Леніна, пасёлку Хваенск Тураўскага леспрамгаса, у рыбакамбінаце «Белае».

Цяпер заканчваецца будаўніцтва некалькіх гандлёвых цэнтраў у Жыткавічах. Частка з іх здадзена ў эксплуатацыю напярэдадні 55-й гадавіны Кастрычніка.

І. НОВІКАЎ.

ПРОЙДЗЕНЫ ВЯЛІКІ ШЛЯХ

За 700 кіламетраў на захад ад Масквы, на шляху, па якім заваўнікі доўгія вякі ішлі на Русь з глыбінь Еўропы, ляжыць Мінск.

Напярэдадні вайны Мінск з'яўляўся звычайным горадам, хоць яго насельніцтва складала 237 тысяч чалавек. Польшы і бомбы пакінулі некранутымі ўсяго некалькі дзесяткаў дамоў. У 1959 годзе ў беларускай сталіцы колькасць жыхароў дасягнула 509 тысяч, цяпер тут жыць вышэй мільёна чалавек. Гэта прыгожы сучасны горад, які перасякае 10-кіламетровая магістраль, забудаваная ўрачыстымі дамамі-палацамі; усё больш з'яўляецца новых жылых кварталаў; дамы ўрываюцца на ўзгоркі, размяшчаюцца сярод лясоў, якія акружаюць Мінск.

СЛЯДЫ ВАЙНЫ

Калі Беларусь, гэтак жа як Украіна і іншыя раёны СССР, апынулася пад ярмом нямецкай акупацыі, беларускі народ узняўся на партызанскую вайну, якая стала адной з буйнейшых у гісторыі. Тут змагаліся 374 тысячы партызан. 70 тысяч чалавек дзейнічалі сярод насельніцтва, збіраючы неабходныя звесткі, 400 тысяч «рэзэрвістаў» былі ў любую мінуту гатовы ўступіць у бой. Беларусы жылі вайной з лета 1941 года па лета 1944 года, і яны мужна змагаліся ў тыле ворага. Узброеная барацьба супраць фашызму стала нацыянальным прызначаннем.

Сляды вайны тут можна заўважыць яшчэ і сёння. Многія з маіх субсясіднікаў — дырэктар завода, вучоны, выкладчык, журналіст — расказвалі аб дружбе, змацаванай падпольнай барацьбой, аб баях, аб начной слябе, калі сяляне ўзорвалі поле з аўтаматамі за спіной. Адыходзячы, немцы паспрабавалі не дапусціць, каб на палях спеў ураджай, іх самалёты на брыючым палёце абляталі наваколле. Сяляне зрабілі ўсё за адну ноч. Калі на світанні на ворыве запелі птушкі, акупанты зразумелі, што спазніліся...

Музей, які расказвае аб партызанскай славе, быў задуманы яшчэ ў час вайны. У верасні 1943 года быў аддадзены загад сабраць як мага больш дакументаў.

Лістоўкі, напісаныя на бярозавай кары, жоўтыя зоркі, якія фашысты нашывалі яў-

Публікацыя са скарочаннем.

рэям, загады нямецкага камандавання. Гэта расказ аб 2 мільёнах 200 тысячых, што загінулі ў Беларусі.

У адной мінскай газеце я прачытаў, што нядаўна тут адбыўся з'езд Беларускага таварыства радыёэлектронікі: 14 тысяч членаў, 140 навуковых дакладаў. Гэта арганізацыя, якая аб'ядноўвае аматараў, прадстаўляе з сябе тыпова савецкую з'яву. Вучоныя з рэспубліканскай Акадэміі навук гавораць мне, што свабодны час насельніцтва, гэта значыць час, які застаецца пасля работы, праезду на транспарце, яды, сну, дамашніх спраў, у параўнанні з канцом 20-х гадоў павялічыўся на 20—25 працэнтаў і выкарыстоўваецца альбо на грамадскую дзейнасць, заняты любімай справай (як, напрыклад, радыёэлектроніка), альбо на культурныя забавы — кіно, тэатр, канцэрты, турызм, спорт і проста адпачынак.

Я гавару аб усім гэтым таму, што падобныя дэталі, разам узятыя, складаюцца ў карціну Беларусі, нацыянальнай рэспублікі, якая дасягнула сучаснага ўзроўню развіцця толькі ў пасляваенныя гады. Тут здзіўляюцца высокі ўзровень эканомікі і тэхнікі: у рэспубліцы выпускаюцца грузавікі, гадзіннікі, электронна-вылічальныя машыны, транзістарныя прыёмнікі, тканіны, нават здабываецца нафта: тут усё больш відавочнай становіцца тэндэнцыя да перавагі сацыяльнай асобы над нацыянальнай.

900 ТЫСЯЧ НА ПАТРЭБЫ РАБОЧЫХ

Калі прыязджаем у Савецкі Саюз, кожны раз здзіўляе размах сацыяльных працэсаў.

На Мінскім маторным заводзе — ён таксама быў пабудаван пасля вайны — я заўважыў, што арганізацыя вольнага часу рабочага — адна з галоўных сацыяльных праблем, якія займаюць кіраўніцтва. Былое сялянскае традыцыйна замкнёнае грамадства адрываецца ад сваіх закарэлых прывычак. Не выпадкова цяпер у Беларусі распрацоўваецца праект «перабудовы» тэрытарыяльнага

«ПАЭЗЕ СЕРА», РЫМ.

падзелу: сканцэнтраваных 28 тысяч населеных пунктаў, размешчаных у сельскай мясцовасці, у амаль 6 тысяччах свайго роду «аграгарадоў». Я бачыў некаторыя праекты: будынкі ў некалькі паверхаў для спецыялістаў; дамы на адну-дзве сям'і для сялян, якія жадаюць захаваць прысядзібны ўчастак; рэстараны, школы, дом культуры, басейн, стадыён, кінатэатр. Прычым гэта не планы далёкай будучыні.

Але вернемся да маторнага завода. Яго прадукцыя, якая мае Знак якасці, экспартуецца ў 54 краіны, прычым не толькі ў сацыялістычныя або дзяржавы, якія сталі на шлях развіцця. Тут працуюць 6 300 чалавек. Самы старэйшы па ўзросце — дырэктар, яму 59 гадоў; галоўнаму інжынеру 41 год; сярэдні ўзрост на заводзе — 26 гадоў. Расходы на сацыяльныя патрэбы, гэта значыць частка прыбытку, што накіроўваецца на будаўніцтва дамоў для рабочых, спартыўных збудаванняў, дома культуры, арганізацыю вытворча-тэхнічнага навучання, інтэрнаты і да таго падобнае, дасягаюць

на заводзе 900 тысяч рублёў у год.

Аднак сацыяльныя патрэбы рабочых носяць вельмі шырокі характар, і падыход да іх не можа быць аднабокім. Цяпер заводская прафсаюзная арганізацыя здольна аплациць рабочаму палавіну кошту паездкі ў Італію. Дзякуючы дапамозе прафсаюзаў, за апошнія 4 гады колькасць «падарожнікаў» у Беларусі узрасла ў 3 разы, а экскурсантаў — у 6 разоў. Толькі ў 1971 годзе турызмам займалася тут 2,5 мільёна чалавек.

НОВЫ ЧАЛАВЕК

У Беларусі грашовыя даходы сялян у калгасах у 1967 годзе выраслі ў параўнанні з 1965 годам на 34,5 працэнта, а ў параўнанні з 1960 годам — у 3 разы. Пры гэтым выплаты ў грашовай форме складаюць 50 працэнтаў расходаў калгасаў, значыць, агульнае павелічэнне даходаў значнае.

У СССР формула «выраўноўванне сацыяльна-нацыянальных умоў» поўна глыбокага сэнсу. Яна адносіцца не толькі да рэспублік, але і да розных зон унутры рэспублік. У той жа Беларусі старшыня калгаса атрымлівае 140—300 рублёў, калгас-

ны рахункавод — 100—180 рублёў. 91 працэнт старшынь беларускіх калгасаў маюць вышэйшую адукацыю або вучацца ў вышэйшых і сярэдніх спецыяльных навучальных установах.

У той жа час згладжваецца адрозненне паміж разумовай і фізічнай працай, праца рабочага інтэлектуалізуецца. У Акадэміі навук БССР мне расказалі аб выніках некаторых даследаванняў. Аналіз рабочага дня аператара аўтаматычнай лініі сведчыў, што дзве трэці яго часу заняты разумовай дзейнасцю.

Тэхнічны прагрэс вядзе і да росту адукацыйнага ўзроўню рабочага класа.

Дасягнутыя вынікі значныя. На мінскім заводзе, дзе выпускаюцца транзістарныя прыёмнікі, 36 працэнтаў рабочых самым інтэнсіўным чынам выкарыстоўваюць свабодны час: ходзяць некалькі разоў у месяц у кіно і ў тэатр. Амаль усе яны — чытачы заводскай бібліятэкі: 28 працэнтаў з іх чытае 15—18 «сур'ёзных» кніг у год, а 2—3 працэнтаў — 25—30 кніг, гэта значыць па дзве і больш кнігі ў месяц, а гэта ўжо ўзровень, характэрны раней толькі для інтэлігенцыі.

Так расшыраецца спіраль, па якой рухаецца прагрэс савецкага рабочага класа. Зніклі класавыя і прафесійныя «табу», знікла «перавага» служачага над рабочым.

Мінск. Першамайскі раён.

Фота К. ЯКУБОВІЧА.

ПАВЕРХІ ВЁСКІ

«ТРЫБУНА ЛЮДУ», ВАРШАВА.

У Барыса Фунцікава багатая біяграфія. Спачатку ён вучыўся, потым быў рабочым і навучэнцам адначасова, наступныя 10 год служыў у арміі, зноў вучыўся, працаваў у МТС і саўгасе. Атрымаўшы дыплом эканаміста, заняў пасаду старшыні калгаса «Новы быт», што недалёка ад Мінска.

Фунцікаў паказвае нам сваю гаспадарку, якая налічвае 5,5 тысячы гектараў зямлі, расказвае аб планах развіцця жывёлагадоўлі, механізацыі палевых работ, сёлетнім ураджай і капрызах надвор'я, перспектывах агародніцтва. Мы запісваем звесткі аб заробках: механізатары атрымліваюць 230 рублёў у месяц, жывёлаводы — 220, агароднікі — 130 рублёў. На бягучым банкаўскім рахунку калгас мае 900 тысяч рублёў.

МУРАВАНЫЯ ПАВЕРХІ

— Таварыш Фунцікаў, пры ўездзе ў калгас мы бачылі адна-і двухпавярховыя дамы, а побач — старыя беларускія хаты. Значыць, вы будзеце новую вёску?

Атрымалася, што гэтым сваім пытаннем я «трапіў у дзесятку» — выявіў самы большы клопат і захапленне старшыні. Яго мара — пакінуць пасля сябе мураваную, шматпавярховую вёску.

Пасля вайны ў калгасе засталася толькі трэця дамоў. Людзям, аднак, трэба было недзе жыць, і таму яны будавалі жытло абі як перш за ўсё з дрэва. Хаты былі прымітныя, разлічаныя на кароткі тэрмін. Але прыйшоў

час, калі сяляне маглі сабе дазволіць прыгожыя дамы.

Было вырашана, што калгас пачне будаўніцтва за ўласныя сродкі паводле распрацаваных архітэктарамі тыпавых праектаў. З чатырох варыянтаў выбралі праект дома, у якім пяць пакояў, размешчаных на двух паверхах, злучаных лесвіцай. Спачатку людзі незадаволеныя: ці не лепш было б падаўняць вясковай традыцыі размясціць усё на адным паверсе?

Погляды пачалі мяняцца, калі першыя семі атрымалі новыя кватэры. Да іх сталі прыходзіць суседзі і, паглядзеўшы, згаджаліся, што та-

кая планіроўка і больш зручная, і больш эстэтычная.

Калгаснікі плацяць штомесяц 18 рублёў кватэрнай платы. У гэту суму ўключана аплата за гарачую ваду і цэнтральнае ацяпленне. Пакуль што пабудавана некалькі такіх дамоў, але старшыня ўпэўнены: за 10 год у калгасе ўзнікнуць два вялікія жыллёвыя цэнтры.

ПРАЕКТЫ І ПЯРЭЧАННІ

Праз два дні я гутарыў на гэту тэму з Уладзімірам Каролём — старшынёй рэспубліканскага камітэта па справах будаўніцтва. «Новы быт» — не выключэнне, — сказаў ён. — Беларускае вёска перабудоўваецца хуткімі тэмпамі ў адпаведнасці з распрацаваным для ўсёй рэспублікі генеральным планам.

Кароль успамінае, як у 1956—1957 гадах пачалося ўзбудаванне калгасаў і саўгасаў. У той час закончылася пасляваеннае аднаўленне вёскі — аднаўленне часовае, задавальняючае элементарныя патрэбы. Новы этап заатрабаваў распрацоўкі архітэктурна-будаўнічых праектаў. Да 1960 года камітэт ужо меў такія праекты для раёнаў. Зараз завяршаецца распрацоўка планаў для абласцей і ўсёй рэспублікі.

Выдзелена шэсць тысяч

найбольш перспектывіўных паселішчаў і створаны генеральныя планы іх развіцця. Пярэчанні супраць ліквідацыі некаторых вёсак, што здараліся спачатку, цяпер не чуваць. Наадварот, зараз намячаецца тэндэнцыя да разбудовы паселішчаў. Узнікаюць невялікія «аграгарады», якіх называюць у Беларусі.

СУЧАСНАСЦЬ І ТРАДЫЦЫІ

Уладзімір Кароль падводзіць мяне да вялікага стэнда, што вісіць на сцяне яго кабінета. Гэта план новых Верцялішак — вёскі каля Гродна. У цэнтры — кантора калгаса, побач — гасцініца, палац культуры, магазіны, камбінат бытавога абслугоўвання. Есць тут і стадыён, і плавальны басейн. Калгасная вёска размешчана ўздоўж шашы, і таму паміж ёй і шашой пасаджаны дрэвы.

Ад цэнтральнай плошчы ва ўсе бакі разыходзяцца вуліцы. Жылыя адна-і трохпавярховыя дамы акружаны дрэвамі. Усе яны забяспечаны каналізацыяй, гарачай вадой, газам і электрычнасцю.

У Верцялішках пражываюць 1 300 чалавек. Па генеральнаму плану развіцця прадугледжана аптымальная колькасць насельніцтва — 2 000 жыхароў. З выдзеленых на будаўніцтва вёскі 5,5

мільёна рублёў ужо выдаткавана 3,6 мільёна.

— Колькі спатрэбіцца гадоў, каб перабудаваць усю беларускую вёску па тыпу Верцялішак? — пытаю.

— Калі нам удалася закончыць перабудову да 2 000 года, то гэта будзе поспех, — адказвае У. Кароль. — Асабіста я лічу, што спатрэбіцца трыццаць з лішнім гадоў.

Развіццё сельскага будаўніцтва стрымлівае яшчэ слабая вытворчая база. Каб шырока выкарыстоўваць лёгкія канструкцыі, патрэбна павялічыць узровень індустрыялізацыі сельскага будаўніцтва. Над гэтай праблемай працуюць спецыялісты навукова-даследчага інстытута сельскага будаўніцтва, ёю займаюцца таксама архітэктары з іншых арганізацый.

Адначасова ўсе клопацца аб тым, каб індустрыялізацыя будаўніцтва не паглынула старых народных традыцый. «Беларусь мае свой уласны характар, сваю спецыфіку, свае краявіды, — гаворыць У. Кароль. — Усё гэта мы хочам захаваць, і таму стараемся спалучыць мінуўшчыну з будучыняй. З мінулага мы бярэм усё самае каштоўнае і выкарыстоўваем яго ў адпаведнасці з сучаснымі тэхнічнымі магчымасцямі. Архітэктурна не павінна падаўляць прыроду».

ЭТЯ мясціны зусім не падобныя на палескі край. Яшчэ некалькі кіламетраў — і пачнуцца грыбныя паляны, зараснікі букаю, балоты. А тут — шыр, сухі, даўкі вечер і стэпавыя дарогі са шлейфамі пылу за кожнай машынай. Куды ні кінуць вокам — усё палі і палі, толькі на гарызонце ўзнікаюцца тэрыконы ды справа, на пабурэлым узгорку, трапечуцца бярозы. Адкуль яны ў бязлесай раўніне?

— Дуніны гэта бярозы, — гаворыць мой спадарожнік, старшыня калгаса Анатоль Дубоўскі, і растлумачвае: — Раней хутар стаяў на водшыбе, і гаспадыня яго пасадзіла вакол дома дрэвы.

Старшыня хударлявы, падцягнуты, лёгкі на размову. Воцы яго ўсё заўважаюць, усё бачаць. Колькі разоў за кароткую нашу дарогу даводзілася здзіўляцца зоркасці гэтага чалавека.

Ну што такога асаблівага ў

ка адкрыўчы вочы, моўчкі паклікаў Толіка.

— За старэйшага застаешся, — уздыхнуў з цяжкасцю. — Ведай, сыноч, уся сіла — у зямлі. І трымайся за калгас...

У сяло ён ужо не вярнуўся. Маці прывезла яго з бальніцы ў сасновай труне. Толік застыла глядзеў пад ногі, а ў вушах звінелі незразумелыя словы: «Двойное напряжение». У сяле гаварылі, што жыві старшыня двойным напружаннем, ад яго і памёр.

Спачатку хлапчук думаў, што гэта назва хваробы, і ў думках вырашыў: вырасту — буду ўрачом. Але на памінках пачуў, як родзічы гаварылі: «Апошнія сілы аддаў калгасу», — і зразумеў, што гэта значыць. Падыйшоў да маці і сказаў скрозь слёзы: «Не баюся я гэтага напружання».

Старшыней калгаса Анатоль Дубоўскі стаў у дваццаць во сем гадоў. Прыехаў дамоў афіцэрам — у казацкай бурцы, пры шпорах. Так і з'явіўся

ён памятае, як прыехаў аднойчы раніцай да аўсу. Жоўтым дываном расццілалася поле. Пускаць камбайны ці пакакаць? Старшыня вырашыў: няхай летні дзень яшчэ пазалоціць зерне. А ночку пайшоў град...

Мёртвае, чорнае поле сустрэла яго на святанні. Ніводнай аўсянай мяцёлкі — толькі касцякі кацыякі сцяблоў...

Нельга ўтыкнуць калок і адмераць: васьм адсюль, з аўсянага поля, і пачалося яго захапленне да даследчай работы. Скончыўшы ўніверсітэт, Дубоўскі паступіў у аспірантуру. Але, відаць, усё ж у тую горку мінуў быў дадзены штуршок думцы, якая пазней захапіла яго цалкам: трэба больш назіраць, супастаўляць, займацца даследаваннямі.

Яго дысертацыя называецца так: «Асноўныя напрамкі павышэння эфектыўнасці зямлі», і тэма гэта прайшла праз усё дваццаць гадоў старшыняй працы. На дзве пяцігодкі на-

перад разлічаны ў ёй перспектывы развіцця калгаса. Уззяць хоць бы буракі. Калі раней у гаспадарцы сеялі сотні гектараў, то цяпер — толькі трыццаць: пры ўраджаі па 300 — 400 цэнтнераў кармоў атрымаваецца ўдасць.

— Жыццё ўносіць, вядома, свае карэктывы, — сказаў мне Дубоўскі. — Але ў якой рабоце няма допуску? Штосьці прыходзіцца папраўляць на хаду, нечаму зноў вучыцца. А што не паспею, — бліснуў хітравата вачыма, — брат даведзе, ён на цэлы дзесятак гадоў маладзей за мяне.

Неяк сабраліся ў Анатоля Ігнатавіча госці. Быў і брат, старшыня суседняй гаспадаркі, інжынер з таго ж калгаса «Перадавік» і свой спецыяліст — Валянцін Кругленя. Дубоўскі выняў папку з паперамі, расклаў цэлы стос выразак:

— Тут расказана аб новым у механізацыі ферм.

— Хіба дрэнна ў нас, Толя? — злёгка здзіўіўся Уладзімір Ігнатавіч і пажартаваў: — Ты ў нас сам як філіял Акадэміі навук.

— У людзей, Валодзя, яшчэ лепш. Дык чаму б не пераняць іх вопыт? — адказаў старэйшы брат. — І дадаў: — Жыць учарашнім днём, што ваду таучы. Так што збірайцеся, паедзем па свеце, — звярнуўся да інжынераў:

— А вы, хлопцы, запасайцеся царчэжнай паперай.

Яны на здзіўленне розныя — браты Дубоўскія. Жвавы, які хапае думку на лятучы старэйшы. І грунтоўны, плаўны ў руках — малодшы. Але ёсць у іх непадобных характарах агульнае — тое, што аднаважкоўцы называлі дубавым каранем.

Уздоўж калгасных зямель цягнуцца малады лес, пачатак якому паклалі бярозы. Яго называюць Дубоўскім. Калі хутар зносілі, хацелі сцяць дрэвы — тырчэлі сярод поля, перашкаджалі араць. Паслалі трактарысты хлапчука ў сяло за сякерай. Доўга ён не вяртаўся, а вечарам прыехаў сам старшыня, прывёз не сякеру, а саджанцы і пачаў капаць ямы. Яму дапамаглі трактарысты. Цяпер няма ні ў гэтым сяле, ні ў суседнім калгасе, дзе працуе малодшы Дубоўскі, чалавека, які не вырасціў бы клён або сасонку.

Шмат тут елак, вязаў, арэшніку. Няма толькі дубоў. А лес усё роўна завуць Дубоўскім...
Р. ВОЛКАВА.
Салігорскі раён.

За годы Советской власти в стране произошли большие изменения во всех областях человеческой деятельности. О красоте наших городов и сел с восхищением говорят многочисленными туристы и гости Советского Союза. Широко используются в мировой авиационной и космической технике достижения ученых Института теоретической и прикладной механики Сибирского отделения Академии наук СССР, работающих в области аэродинамики и газовой динамики. НА СНИМКАХ: площадь Победы в столице Молдавии Кишиневе; осмотр малотурбулентной дозвуковой аэродинамической трубы перед экспериментом.

Фото В. САДЧИКОВА и А. ЗУБЦОВА.

ДУБАЎ КОРАНЬ

рабоце самаходнай касілікі? Ідзе сабе машына, ляціць зялёнай дугой трава. Прыгожа, але ўвогуле прывычна. Глянуць — і міма праехаць, тым больш і поле, і канюшына — чужыя. А ў Дубоўскага — адразу ідэя. Прыгармазіў, махнуў рукой: спыніся, маўляў.

— Як, Шура, адразу наладзіў машыну? — крыкнуў здалёк. — Не заядае?

— Ды не, — прабасіў шыракаплечы Шура.

— У нашым калгасе хлопцы не могуць пусціць самаходку. Трэці дзень ваджаемся і ўсё без поспеху. Дапамог бы, ці што?

Нават скрозь пыл было відаць, як хлопец засаромеўся: «У вас свае знатныя механізатары. Куды мне да іх...»

— А ты не здавайся! Лічы сябе прафесарам, — усміхнуўся Дубоўскі. — Дык прыходзь у нядзелю.

А сам паглядваў ужо на ячменныя хвалі — там, за паваротам, шумелі палі яго роднага калгаса. Толькі пад'ехалі, лёгка саскочыў, быццам і не насіў за плячыма паўвека, узяў колас, вылушчыў маладое зерне, падкінуў на далоні: «Будзе сорок цэнтнераў!» Рассунуў моцныя зараснікі і заклапочана звёў бровы: «Бадай, нормы высева трэба мяняць. Густа».

І так — усю дарогу... Ці не ад старшыні і калгаснікі перанялі жыццёвую кемнасць, ці не ў яго навучыліся пагаспадарску распараджацца грамадскім дабрам? За мінулыя пяцігодку калгас падвоўў прадукцыю, узняў ураджаі збожжавых з 19 да 36 цэнтнераў з гектара. Вядома, на тое ёсць прычыны: і абноўлены машыны парк, і ўгнаенні, і высокая культура земляробства, і зацікаўленасць людзей у агульнай справе.

У суботнія дні Дубоўскі аб'язджае палі — такая ў яго прывычка. Пад вечар мы дабраліся да пшанічнай дзялянцы. Пшанічка была драбнаватая, не ў прыклад ячменю — падгарэлая, ды і вятры яе паклалі. А Дубоўскі доўга не адыходзіў...

— Корань тут мой, — паказаў на прыгорак. — Тут я нарадзіўся, на гэтым месцы хата наша стаяла. З бацькам была апошняя размова...

Колькі гадоў мінула, а той хмарны дзень ён памятае выразна. Бацька ляжаў на лаўцы, побач таптаўся гадавалы Валодзька. За акном чуўся скрып — маці рыхтавала калёсы. Баць-

ў райком партыі: грудзі ў ордэнах; чорны чуб калымом уецца з-пад кубанкі. «Мне б кіруючую пасаду, — сказаў жартам. — Каб на кані скакаць можна было». «Вось і ідзіце ў калгас, — пачуў у адказ, — там прасторы многа».

Ён тады пакрыўдзіўся. Але вярнуўся дамоў, глянуў у пустыя хлявы, — у засеках шалупіне, у кароў быццам абручамі выпіралі рэбры — і ўспомніў бацьку: хіба славы шукаў старшыня? У памяці ўсплылі словы: «У зямлі сіла». Так і адважыўся, застаўся ў вёсцы. А неўзабаве прыняў збяднелую за ваенныя гады бацькаву спадчыну.

Усё было ў яго старшыняўскім жыцці — і радасць, і гора. Але ў гэтым натуральным ходзе падзей хацелася б выдзеліць адну «дубоўскую» рысу, без якой, бадай, не стаў бы, калгас імя Чкалава славытым на ўсю акругу, а яго старшыня — Героем Сацыялістычнай Працы. Гэта «чуццё часу», умненне вызначыць самы гарачы, самы галоўны пункт дня.

Цяпер яно паўстае ўжо бачна — фермамі, механізацыяй, цвёрдай аплатай працы калгаснікаў. «Жыццё прымусіла, — гаворыць Дубоўскі, — не таптацца на месцы». Але яно прымушала ўсё без выключэння. Толькі адны пачулі яго кліч адразу, другія прыслухоўваюцца да гэтага часу.

Яшчэ тады, у першыя месяцы пасля вайны, ён праявіў сваю галоўную якасць. Неяк заглянулі да яго старыя таварышы — Аляксей Ваўчок, Тарас і Мікалай Дубоўскія, яго аднафамільцы. Можна дачуліся, што цяжка старшаму лейтэнанту, можа, самім парада патрабавалася, толькі адразу размову павялі аб галоўным.

— Якім яно будзе, наша жыццё? — спытаў Тарас.

— Голымі рукамі яго не возьмеш, — адказаў Анатоль. І нечакана дадаў: — Пара нам, хлопцы, брацца да вучобы.

— Ці да яе? — усумніліся франтавікі. — І так ледзь паспяваем паварочвацца.

— Ну, пераб'ёмся, сёння, паднатужымся, а заўтра, калі адолеем разруху? На дзвюх жылах далёка не заедзеш...

Гэта проста сказаць — завочна вучыцца. А ў жыцці, ой, як цяжка выраць свабодную гадзінку. Ды ці ёсць яна ў сялянскай працы? Толькі выб'ецца зеляніна ў стрэлку — глядзі на зямлю і неба, лічы хмаркі, краіны сцяблы — не спі, радуйся, а можа, і плач.

ПРЫЖОК ЧЕРЕЗ ВЕКА

Многавековая істория многочисленного калмыцкого народа сложна и многообразна. Около четырех веков назад калмыки прикочевали в низовья Волги и добровольно вошли в состав Российского государства. Это спасло калмыцкий народ от физического истребления средневековыми завоевателями. Однако в условиях царского строя в России калмыки оставались бесправными, подвергались двойной эксплуатации: со стороны царизма и местной феодальной знати.

Издавна в калмыцких степях живет народный эпос «Джангар» — сказание о прекрасной стране счастья и изобилия Бумбе. В те годы, когда войлочная кибитка была единственным пристанищем скотовода, сочинена эта красивая сказка, где все люди братья, где ничего не делат на твое и мое. Но как ни велика была фантазия сказителей, она далека от сегодняшней действительности, от того, какой стала Калмыкия в условиях победы социалистического строя.

Все приходилось начинать заново в этой степной республике. К примеру, до революции на все 150-тысячное население, разбросанное на многие сотни километров, было всего четыре врача и тринадцать фельдшеров. В тридцати ветхих школах обучалось лишь около семисот детей кочевников.

Нет, новую Калмыкию не делали по образу и подобию страны Бумбы с ее молочными реками и дворцами до неба. Поначалу надо было решить простую и в то же время сложнейшую проблему: помочь кочевникам перейти на оседлый образ жизни. А для этого — заложить новые поселения, строить города. В 1930 году село Элиста преобразовано в город — первый в истории калмыцкого народа. Белокаменные дома, широкие асфальтированные проспекты, лес телевизион-

ных антенн, далеко шагнувшие в степь строительные краны — многое можно рассказать об этом молодом и бурно растущем городе. Только за последние годы здесь сдано более пяти тысяч квартир. Шоссе, железная дорога, самый современный аэропорт связывают республику и ее столицу со всеми районами Советского Союза.

Основой сельского хозяйства является тонкорунное овцеводство и скотоводство. Каждый четвертый тонкошерстный костюм, сшитый в СССР, изготовлен из калмыцкой шерсти. А знаменитая порода скота, выведенная сотрудниками Калмыцкого научно-исследовательского института скотоводства, дает так называемое «мраморное мясо», пользующееся большим спросом не только в СССР, но и за его пределами.

Если несколько десятков лет назад в Калмыкию ежегодно завозили зерно, то сейчас эта республика — одна из крупных производителей пшеницы. Лишь за последнее десятилетие посевные площади увеличились здесь почти в сорок раз.

В Госплане при Совете Министров Калмыцкой АССР мне назвали несколько цифр, которые говорят, как живут, чем занимаются дети и внуки бывших кочевников. В совхозном производстве работают 30 300 человек. В промышленности — 11 500.

...Почти четыре века кочевал калмыцкий народ по степям в поисках лучшей жизни, неведомой страны Бумбы. Но только после победы Октября, на советской земле калмыки собственным трудом, с помощью братских народов Советского Союза превратили мечту в быль.

Петр ГОДЛЕВСКИЙ.

Дзякуй табе, божа! І даруй яму, божа... Дзякуй за тое, што збылася яго даўняя мара: нарэшце стаў ён гаспадаром бальніцы. Даруй яму, божа, што доўгія гады, каб наблізіць гэты дзень, ён служыў усім, каму даводзілася, гандляваў сваімі ідэаламі і... некаторымі звесткамі; што вербаваў — спачатку для латвійскай буржуазнай улады, потым для германскай разведкі — дзяцей белаземігрантаў, каб засылаць шпіёнаў у Расію; што даслужыўся да значка са сваіткай, хоць некаторых поглядаў фашысцкай партыі не падзяляў.

Сёння — дзень яго трыумфу, дзень яго радасці. Яны прыйдуць, прыйдуць усё: прафесары Клумаў, Вітохін, пэўна і гэты малады, высокі хударлявы ўрач з жывымі вясёлымі вачыма, і тая зграбненькая жанчына з чорнымі косамі, і гэтая ганарыстая бландынка... Будуць сядзець тут за сталом, узнімуць бакалы за яго трыумф і за шматпакутны яго лёс. Нічога, што тут жа будуць сядзець яшчэ некалькі немцаў — сёння яны гаспадары. Але можа настане час... Эмігранты створаць свой урад, і тады...

У марах Зубараў заляцеў так далёка і так высока, што ўбачыў сябе спачатку міністрам новага рускага ўрада, потым... Не, не так высока не трэба! Урэшце, ён ужо немалады чалавек, яму хочацца цішыні і спакою. Цішыні і спакою тут, на радзіме. Урэшце, ён урач і павінен лячыць людзей, гэтых няшчасных сваіх суайчыннікаў, якіх бог пакараў за ўсе іх грахі і якія будуць цалаваць яму рукі і класці ў яе грошы.

Але штосьці не надта спяшаюцца госці. А-а, нарэшце!

— Хайль Гітлер, гер Зубараў!
Знаёмы афіцэр з гестапа. Гэтыя не затрымаюцца!

— Хайль! Прашу, праходзьце.
Яшчэ нешта. Прашалася шуюк сукенкі. Так і ёсць, пані Белікава. Мінула гадзіна, другая. Дзверы расчыніліся яшчэ толькі адзін раз, і ў пакой не ўвайшла, а сапраўды праплыла тая самая бландынка, якую паспелі ўжо заўважыць і муж і жонка Зубаравы. Прадставіліся:

— Урач-гінеколаг Ярашэвіч. — І яшчэ праз хвіліну кінула аб'якава: — Можаче не чакаць, пан Зубараў. Больш ніхто не прыйдзе. Я іх ведаю.

— Пас!
— Бяру ўцёмную!
— Вістую.

...З расчыненых вокан у пакой даносіліся пахі бальнічнага двара і старых пажарышчаў. Пах крыві і папалішчаў. Кагосьці зноў пранеслі на носілах, і на хвіліну стогн, як нязваны госць, уварваўся ў пакой.

— Я пас! — Пані Белікава злёгка тарганула плячыма і павярнулася да гаспадара: — Зачыніце, калі ласка, акно.

НЕСПАКОЙНЫ СОН

Ах, маладосць, маладосць! Куды ўсё падзелася, дзе згубілася! Засталося ад яе толькі адно старыя пажоўклія фетадымкі. Ён вазіў іх з сабою ўсе гэтыя дваццаць гадоў, гэта было яго адзінае багацце «з радзімы», яго адзіны скарб.

— Вось які я быў! Вось, паглядзіце...

Малады афіцэр царскай арміі ў бліскучай новай форме глядзеў з гэтых фотакартка на свет ганарыста і радасна. Нават час не здолеў прытушыць у вачах шчаслівага ззяння. У той дзень ён атрымаў гэтую форму. І бацька, сціплы земскі ўрач, здаецца, ледзь не ашалеў ад радасці. Ён выхоўваў сына ў строгіх правілах, ледзь не з палёна рыхтаваў яго да служэння цару і айчыне, і вось цяпер настаў час, калі сын спраўдзіў усё яго надзеі. «Шампанскага! Шампанскага!» — зноў і зноў клікаў афіцьянта бацька, а сынавы новыя сябры, афіцэры, высокая ўгору падымалі пеністыя бакалы... О, які гэта быў час! Колькі надзей, чаканняў... Куды ўсё падзелася куды?!

Эміграцыя. Не, пра яе лепш не думаць, не думаць. Яму, царскаму афіцэру, нейкі час давалася дапамогу — як беспрацоўнаму — фактычна міласціну, атрымліваць. Яму, урачу высокай кваліфікацыі, не знайшлося ў буржуазнай Латвіі работы. І ўсё ж ён уцякаў адтуль як апантаны, калі пачуў, што хутка прыйдуць рускія, бальшавікі. Ён баяўся і не навідзеў іх і гатовы быў чорту душу закласці, толькі б адпомсціць ім за ўсе тыя юнацкія мары і надзеі, якія з іхняй ласкі не збыліся. Але не думаць пра гэта, не думаць!

Інакш да раницы вачэй не самкнеш. Вось лепей пра пані Белікаву, пра Таццяну Мікалаеўну, думаць, пра тое, як кружыўся з ёю ў вальсе, прасіў яшчэ і яшчэ раз паставіць гэтую пласцінку, як хвалявалі, да слёз хвалявалі гукі і словы:

«Я видел, как ветер березку сломал...»

— Ля-ля, ля-ля-ля... — падпявала Таццяна Мікалаеўна, а яму здавалася, што зноў ён у тым самым мундзіры, што стан яго зноў тонкі і гнуткі, што яму 25, а побач яна, яго даўняя, сапраўдная... бярозка.

Потым зноў за стол — і зноў размовы, размовы. Франтавыя навіны, спрэчкі. Прывабная жанчына Таццяна Мікалаеў-

на, нічога не скажаш, але не ва ўсіх палітычных поглядах ён лічыць яе за аднадумцу. Куды, у які бок гне яна? Яго «бок» пэўна — толькі старая Расія! Яна падсмейваецца:

— Вы, бацюнка, жывяце ў футарале з ватай. Каму цяпер патрэбен ваш цар? Хто пойдзе паміраць за вашу старую Расію?

— Савецкая ўлада лепей! Той, хто замахнуўся на прыватную ўласнасць, — як добра завучаны ўрок, выразна і ўпэўнена чаканіў Зубараў, — ніколі не здолее стварыць устойлівую эканоміку, развіваць культуру, прышчапіць грамадству высокую мараль.

Зубараў у гэтым быў цвёрда перакананы. Нездарма ён больш 20 гадоў так пільна сачыў за Расіяй і ганарыўся, што ведае пра яе больш, чым тыя, хто не пакідаў яе.

А яна таксама лічыла сябе добрым знаўцам Расіі. Прынамсі новай, савецкай. Тут яна вучылася, атрымала вышэйшую адукацыю, стала ўрачом, працавала, і тут у яе завялася свае асабістыя рахункі з Савецкай уладай: у 1937 годзе быў рэпрэсаваны яе брат. І вось цяпер яна разлічваецца, помсціць. Ужо не адзін камуніст па яе волі адправіўся на шыбеніцу. Гэтая прыстойная з выгляду дама — штатны агент СД, жыве на шырокую нагу, апранаецца шыкоўна. Відаць,

паслугі яе сапраўды каштоўныя, калі гэтак цэнзяць іх гаспадары. Гаспадары... Іншы раз яна нагадвае яму пародзістую аўчарку, гатовую па першым зыку гаспадара ўчапіцца ў горла мёртвай хваткай. Але гэта яе асабістая справа.

Толькі ж навошта тады какетнічаць сваёй палітычнай аб'ектыўнасцю, падліваць масла ў агонь?

— Пры Савецкай уладзе многія маглі атрымаць вышэйшую адукацыю. Я лічу гэта дадатным, як сабе хочаце.

Зубараў злуецца. Вышэйшая адукацыя! Толькі сёння днём ён праглядаў гісторыю хваробы, напісаную маладым урачом «з народа». Паглядзела б яна арфаграфічныя памылкі інтэлігента новага, «савецкага» гатунку. Колькі косак прапусціў! Праўда, з прафесійнага пункту гледжання зачэпіцца няма за што. Але ж памылкі, памылкі!

Дарэчы, гэтая гісторыя хваробы таксама не-не ды і трывожыла сон. Па сутнасці, «хваробы» не было. Былі здаровыя маладыя жанчыны, жонкі ўрачоў, юрэйкі. Ім дазволілі жыць пры ўмове, што яны ніколі больш не будуць нараджаць дзяцей. У парадку эксперымента доктар Вебер даў згоду на аперацыі. Не, яму не шкада было гэтых жанчын, хоць як урач ён не мог не разумець усю агіднасць, увесць жах падобнага «эксперыменту», ён толькі дзівіўся наіўнасці людзей, якія ідуць на гэта. Няўжо яны не разумеюць, што гэта толькі... маленькая адтэрміноўка?! Ну, няхай самі жанчыны, а іх мужы! Няўжо сляпыя?

Ну, што ж, калі начальнік аддзела аховы здароўя генеральнага камісарыята Беларускага Вебер даў дазвол, ён, доктар Зубараў, загадае ажыццявіць гэты эксперымент самому прафесару Клумаву. Няхай пакажа сваю лаяльнасць да новай улады. А побач з ім ля аперацыйнага стала будзе стаяць Ярашэвіч. Яна паглядзіць, што і як ён робіць. Паглядзіць! А цяпер — спаць, спаць! Позна ўжо, хутка, хутка, з усім хутка святлае пачне.

І ўсё-такі не спіцца! Не спіцца пану Зубараву, і годзе. Бо ёсць прычыны для бяссоніцы больш важкія. Ён пакуль што гнаў прэч гэтыя думкі, але недзе ў падсвядомасці яны прысутнічалі ўвесь час, нават калі ў вушах гучала мелодыя старога рускага вальса...

Яшчэ там, у Берліне, на яго, рускага белаземігранта Зубарава, спадзяваліся фашысты, старанна рыхтавалі для выкарыстання на акупіраванай тэрыторыі. У іх на гэта былі ўсе падставы. Абараняў цара-бацюхну, у сакавіку 1941 года пасля некалькіх месяцаў палітычнага каранціну прыняў нямецкае падданства і даў згоду падначальвацца нямецкім законам, абараняў інтарэсы вялікай Германіі.

І цяпер, калі Зубараў уладкаваўся ў Мінску, кіраўнікі «НТС», як крукмачы, злятліся з розных бакоў. З Югаславіі неўзабаве прыкацілі Шырабокаў, Шульгін (сын таго Шульгіна, што калісьці быў членам Дзяржаўнай думы ў Расіі). Прыехаў нейкі Мікалай без прозвішча. Усіх

сустракала Белікава і тут жа звязвала з Зубаравым. На яго кватэры адбываліся сходы — без лішніх сведкаў, без гестапаўца, які звычайна, разваліўшыся ў крэсле і выцягнуўшы доўгія ногі, рабіў выгляд, нібыта нічым не цікавіцца, акрамя шнапсу.

За мяжой немцы абяцалі куды больш, чым цяпер даюць. Не могуць справіцца з нядобранадзейнымі асобамі, якія чакаюць — не дачакаюцца вяртання бальшавікоў. Аднойчы Шульгін скардзіўся, што немцы іх ашукалі, што іх саюз не можа разгарнуць як след работу ў Беларусі. Невядома, каму верыць, каго асцерагацца.

Адзін з прысутных кінуў рэпліку: — А што, калі немцы... — І тут жа змоўк: хаця б не западозрылі ў паражэнчым настроі.

Але ўсё яго добра зразумелі і пачалі раіцца: што рабіць, калі немцаў напачекае няўдача ў вайне? Нарэшце, вырашылі: заставацца для далейшай падпольнай работы тут жа, на савецкай тэрыторыі.

Трэба ўцягваць як мага больш людзей у «НТС», узбройваць літаратурай. Пільна прыглядацца да людзей, апірацца на тых, каго чым-небудзь «пакрыўдзіла» Савецкая ўлада. Для канспірацыі ствараць ячэйкі па 3—5 чалавек. Уваходзіць у давер да насельніцтва. І, нарэшце, вырашылі засылаць сваіх людзей у партызан-

Афіцэр яшчэ раз пхнуў Навіцкую бо-там, вылаяўся і кінуўся разам з салдатамі даганяць машыну.

Прафесар Клумаў падышоў да Навіцкай, дапамог устаць, супакой:

— Нічога, галубка, нічога. Мы з вамі сваю справу зробілі.

...У кабінце прафесара сядзеў высокі цёмнавалосы чалавек. На ім былі ладна пашыты модны касцюм, бялюткая кашуля.

— Пазнаёмцеся, Ганна Гаўрылаўна.

— Лёня, — назваў сябе чалавек.

— Добра запомніце яго ў твар. Заўтра на Камароўцы вам трэба будзе сустрацца.

...Клумаў ніколі не дазваляў сваім сувязным выносіць адрозны памногу медыкаменту.

— Пападзешся, што тады скажаш? Калі нямамога, іншая справа. Маўляў, для сябе ўзяла.

Але тут, пэўна, было нешта вельмі тэрміновае і неадкладнае, бо назойтравы Яўген Уладзіміравіч напачекаў цэлы кошчык медыкаменту, паклаў туды інструменты і марлю.

— Вось, галубка, гэта для Лёні. Ідзіце і... каб усё вам было добра!

Ён вельмі хваляваўся гэты раз за сваю сувязную, і нездарма. Праз бальнічны двор прайшла спакойна: тут прывыклі, што Ганна Гаўрылаўна насіла на стэрэлізацыю біксы, і ніхто на яе не звярнуў увагі. Затое ля Камароўкі міма прайшла жанчына і ціхенька сказала:

— Не хадзі туды. Там аблава.

«Не хадзі...» А Лёня ж, напэўна, чакае, рызыкуе жыццём! Ды і прафесар сустрачае, спытае: «Як, галубка? Усё ў парадку?» Што яна адкажа яму? Спалодзілася, уцякла? І куды з гэтым кошчыкам дзецца — назад, у бальніцу, нельга, дамоў таксама. А на Камароўку ісці цяпер — значыць, галаву ў пастку сунуць.

...Пайшла ў руіны, гадзіну-другую пасядзела на каменні — і зноў на Камароўку. Здаецца, аблава ўжо скончылася, але ніводнай душы на базары не было. І кожны крок цераз гэтую апусцелую, як пасля пагрому, плочку, кожны крок з кошчыкам у руках здаваўся ёй неверагодна цяжкім. Такая насцярожаная была гэтая цішыня і пустата...

Як цень, з нейкага закутка выйшаў Лёня. Цяпер ён быў апрануты пад заход-небеларускага селяніна. Лёгка, як пухынку, узяў з яе рук цяжкі кошчык, сказаў на развітанне:

— Перадайце прафесару дзякуй. І вам дзякуй. — І яшчэ: — Дзе сустранемся ў наступны раз?

Другі раз яны сустрэліся на балотнай станцыі, у драўляным доміку наводшчыбе. Трэці — недзе ў раёне Чэрвеньскага рынку.

Ёд, марлю, бінты і нават аднойчы літр чыстай гліцэрыны — змазваць зброю — прынесла з бальніцы і перадала Лёню Ганна Гаўрылаўна Навіцкая. Ад прафесара Клумава.

— Толькі, прашу вас, будзьце асцярожныя, — гаварыў кожны раз прафесар, напачекаўшы чарговыя плечыны кошчык.

Лёня Бальшоў — гэта быў актыўны член Уздзенскага падпольнага партыйнага камітэта. Лазар Рыгоравіч Бальшоў — «Валгар». Яго пазнаёміла з Клумавым «Белка»-Кашычкіна.

Так ствараўся першы партызанскі шпіталь.

— Запішыце мяне, калі ласка, на прыём.

— Да каго?

— Да Клумава.

— Пачакайце, зараз пагляджу. Здаецца, на сёння ўжо нельга.

— Я вас вельмі прашу, я вельмі хвораю...

Жанчына-рэгістратарка некалькі хвілін корпалася ў паперках, нешта падлічвала. А Насця стаяла і трывожна глядзела на яе рукі, быццам толькі ад іх, ад гэтых рук, залежала цяпер усё. Вось яшчэ некалькі паперак перакінула рэгістратарка, яшчэ... Нарэшце:

— Вам пашанцавала. Апошні нумарок. Спяшайцеся.

«Хворая» так ірванулася ад акенца, што рэгістратарка толькі здзіўлена паглядзела ўслед. «Як апантана!» Паціснула плячыма і запыталася ў наступнага пацыента:

— Што вам?

А яна, Насця, стаяла ўжо ля кабінета. Ціхенька пастукала.

— Калі ласка, уваходзьце.

За сталом сядзеў і нешта запісаў у гісторыю хваробы прафесар Клумаў. У белым халате, белай шапачцы. А побач з ім сядзеў... немец, ваенны. Клумаў, не адрываючыся ад гісторыі хваробы, паказаў Насці рукою на невялічкую шырмачку.

— Распранайцеся, зараз я вас пагляджу.

— Не не, прафесар, я не магу...

— Як гэта «не магу»? — Чорныя, густыя бровы прафесара сярдзіта сышліся ля пераносся. — Што за глупства!

— Не магу. Тут староннія людзі. Я саромеюся...

БЕЛАРУСКІЯ ЗАГАДКІ

Скрыпачоў Іосіфа Кукліцкага і Івана Ладуцкы з аркестра народных інструментаў Чэрвеньскага раённага дома культуры часта запрашаюць на розныя ўрачыстасці. Валянцін ЖДАНОВІЧ сфатаграфавану іх у час выступлення на Коласавым свяце паэзіі ў Мікалаеўшчыне.

СТО ПЕСЕНЬ СЭРЦАМ ПРАСПЯВАНА

У сваю новую кнігу Кастусь Кірзенка ўключыў сто лірычных вершаў, аб'яднаных адзінай задумай, наведаных уражаннем мінулых і сённяшніх дзён, што пакінулі след у сэрцы паэта.

спазнаўшы радасць дзіцячага адкрыцця, крылатасць юнацкай мары. І фарбы паэт выбірае больш мяккія, задушэўна гучыць яго голас.

яшчэ раз пераканалі ў іх адзінадушнасці, рашучасці, салідарнасці ў барацьбе за мір, супраць вайны. Душою і сэрцам паэт з імі:

Сто песень... І нямнога быццам...
А як няпроста іх здружыць...
І сто разоў наноў радзіцца,
І сто разоў наноў пражыць.
...
І без канца знаходзіць словы,
Да ўсіх даходзяць прыкмет.
І чуць — дакорам і вымовай:
Ты — ўсім павінен, ты — паэт.

Крынічкі, ціхія крынічкі,
Як я люблю вас, як люблю!
Жывы струменьчык невялічкі
Мне апявае ўсю зямлю...
...
Радзіма ўся — лятункаў мова.
І скрозь, заўжды над сінявой, —
Як шчасця звонкая падкова
Яе сярпок над галавой.

Я быў з амерыканцамі,
людзьмі ў рабочых робах,
На сёмай авеню.
Дзяліў нароўні з імі і гнеў іх,
і жалобу
На сёмай авеню.
— Прэч рукі ад В'етнама! —
гуло магутным валам
На сёмай авеню.
І ў гэтым клічы дружным
Амерыка ўставала

«Кнігу ста песень» Кастуся Кірзенкі дэпаўняе значны цыкл пад назваю «Далёка ад дому». Некалькі гадоў назад у складзе Беларускай дэлегацыі паэту давалося пабываць на сесіі Генеральнай Асамблеі Арганізацыі Аб'яднаных Нацый. У выніку гэтай сустрэчы з заакеанічным светам з'явіліся нататкі пад назваю «Амерыка далёку і зблізку». І вось — вершы. У іх паўстала перад намі далёкая Амерыка: багатая і бедная, кіруючая і бяспраўная, сумленная і крывадушная. Гневам і болям поўніцца сэрца паэта, страшна і палымяна гучаць радкі яго «філадэльфійскіх санетаў», у якіх, звяртаючыся да бацькоў «задумных, сонечных санетаў» Петраркі, Камюэнса і Шэкспіра, К. Кірзенка прызнаецца:

І я б хацеў святло пачуццяў
славіць,
Красу душы пшчотную
ўхваліць.
Ды што рабіць, калі душа
свая баліць,
Як апынешся ў непашчотнай яве.
Амерыку хацеў знайсці ў
красе і волі.
А ўбачыў у гарацы й
калатні.
Здаецца ёй самой: ляціць
яна, нясе жыцця агні.
А збоку бачна: ў цемры
сунецца паволі...

На сёмай авеню.
Амерыка сумленна свае
ўзімала рукі
На сёмай авеню.
За мір галасавала, за долю
без прынку
На сёмай авеню...
Вы чуеце! Я з вамі — і ў
гневе, і ў жалобе —
На сёмай авеню!

І, пэўна, не раз далёка ад дому закрадаўся ў сэрца паэта сум па Радзіме, па родных барах і палатках, рэках і азёрах. І часам сум гэты навявалі песні эмігрантаў, нашых землякоў, якія па волі лёсу апынуліся за межамі Бацькаўшчыны, на чужыне, сталі амерыканцамі, але навек захавалі ў памяці, у душы родныя песні, невыказаную тугу па любай, дарагой Айчыне, такой далёкай і такой блізкай для іх.

«Рэчаньку» пяюць амерыканцы,
Над Брэдвеем — жаласць невымоўная.
— Ой, рэчанька, рэчанька,
Чаму ж ты няпоўная!..
Бачацца ім Сож, Дняпро і
Нёман,
Што калісь люлялі іх чаўны,
«Рэчанькай» вітанне ў край
свой родны
Сэрцам шлюць з Амерыкі яны.

Новы зборнік Кастуся Кірзенкі пакідае ўражанне, нібы вершы напісаны на адным дыханні. Аўтар дасканала валодае паэтычным словам. Задушэўнасць, мяккі лірызм надзвычай удала спалучаюцца з публіцыстычнасцю, грамадзянскім пафасам, глыбокім філасофскім роздумам.

І вершыца ў словы паэта: «Сто песень сэрцам праспявана...»

Мікола ЧАРНЯЎСкі.

Хто ходзіць зранку на чатырох нагах, днём — на дзвюх, а вечарам — на трох? Такім пытаннем, як сведчыць паданне, пераказанае ў адной са старагрэчаскіх трагедый, сустраў смельчака, сына фіванскага цара Эдыпа Сфінкс — страшыдла з галавой жанчыны, тулавам ільва, крыламі птушкі.

Гэта была самая мудрагелістая загадка, якую ведаў Сфінкс. Эдып адгадаў яе і тым самым выратаваў родны горад ад крыважэрнай пачвары. Абняслаўлены Сфінкс у распачы ўзбраўся на высокую скалу і кінуўся ў марскую бездань. А ўдзячныя фіванцы абвясцілі свайго збавіцеля царом...

Загадка — адзін з найбольш старажытных жанраў вуснапаэтычнай творчасці, у якім яскрава ўвасобілася мудрасць народа. Напрыклад, уменне адгадаць загадкі было абавязковай умовай старажытнага абрада прыняцця ў род, а той, хто ўмеў ужываць розныя ўмоўныя назвы прылад лоўлі і палявання, назвы звяроў, птушак, лічыўся самым вопытным паляўнічым, бо ён быў здольны «ўтаіць» свае намеры ад звяроў, «перахітрыць» іх...

Паданні, легенды, вясельныя абрады рускіх, украінцаў, беларусаў і іншых братніх славянскіх народаў сведчаць аб вялікай папулярнасці загадак, аб тым, што ўменне знайсці правільны, трапны адказ расцэньвалася як адзнака кемлівасці.

Самі ж загадкі, у якіх знайшлі вобразнае адлюстраванне ўяўленні чалавека аб з'явах прыроды, жывёльным і раслінным свеце, працоўнай дзейнасці, сацыяльных адносінах — яркая праява духоўнага жыцця народа. Народжаныя жывым розумам і багатай фантазіяй, увабраўшы ў сябе мары і спадзяванні, загадкі сведчаць аб вялікіх творчых магчымасцях народа.

У вуснапаэтычнай творчасці беларусаў загадкі займаюць адметнае месца. Арыгінальныя, дасціпныя, яны здаўна прыцягвалі ўвагу вучоных-фалькларыстаў. У другой палове мінулага стагоддзя на старонках перыядычнага друку, у этнаграфічных зборніках публікуюцца беларускія загадкі, запісаныя С. Мікуцкім, І. Юркевічам,

І. Насовічам, П. Чубінскім і іншымі збіральнікамі фальклору. Самы багаты збор нашых народных загадак належыць беларускаму этнографу і фалькларысту Е. Раманаву. Усяго ім надрукавана каля 800 загадак.

Збор і вывучэнне гэтага цікавага жанру народнай творчасці прадоўжылі савецкія вучоныя. І вось плённы вынік: нядаўна ў свет выйшла кніга беларускіх народных загадак, сабраных з максімальнай паўнатой. Гэта чарговы — пяты том трыццацітомнага збору беларускага фальклору, які ажыццяўляе Інстытут мастацтвазнаўства, этнаграфіі і фальклору АН БССР.

У зборніку «Загадкі» прадстаўлены лепшыя ўзоры гэтага выдатнага жанру народнай творчасці. У томе змешчаны 3487 загадак разам з адгадамі ў такім выглядзе, у якім яны жывуць у народзе. Некаторыя з іх друкаваліся ў розных фальклорна-этнографічных выданнях даражэўнага і савецкага перыядаў. Значная частка загадак друкуецца ўпершыню. Яны сабраны ў час шматлікіх навуковых экспедыцый супрацоўнікамі сектара фальклору Інстытута, студэнтамі, фалькларыстамі-аматэрамі.

Зборнік — першае навуковае выданне беларускіх загадак. Том забяспечаны ўступным артыкулам, навуковым каментарыем і паказальнікам збіральнікаў. Загадкі класіфікаваны і сістэматызаваны па гісторыка-тэматычнаму прынцыпу.

Складальнікі зборніка М. Грыблат і А. Гурскі згрупавалі загадкі ў шэсць наступных раздзелаў: «Прырода і чалавек», «Гаспадарка і матэрыяльны быт», «Грамадскі і сямейны быт», «Культура», «Загадкі-жарты, загадкі задачы», «Загадкі свяцкага часу». Кожны з гэтых раздзелаў падзяляецца на асобныя тэматычныя групы. Напрыклад, у раздзел «Культура» ўваходзяць: «Школа і асвета», «Музыка, спешы» і іншыя, у раздзел «Гаспадарка і матэрыяльны быт» — «Сельская гаспадарка», «Земляробчыя прылады», «Промыслы і рамёствы» і г. д.

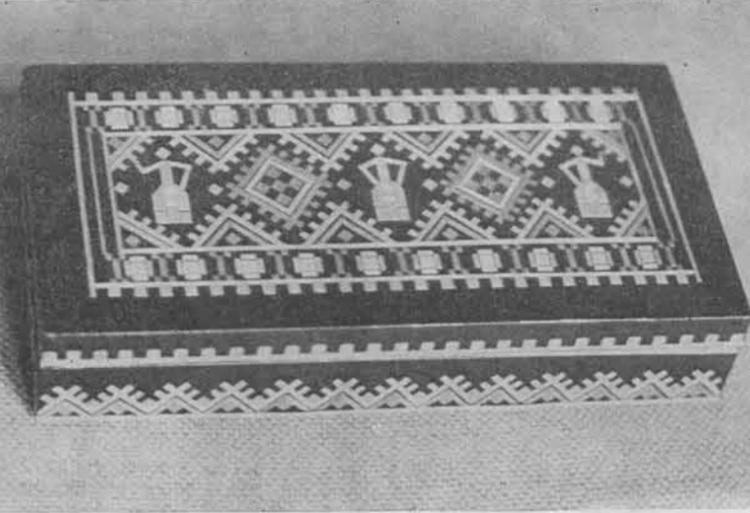
Зборнік «Загадкі» — добры падарунак усім тым, хто даражыць духоўнай спадчынай нашага народа.

Алег ЧАРНОУ.

У Гомелі адбылася абласная мастацкая выстаўка «СССР—наша Радзіма», прысвечаная 50-годдзю ўтварэння СССР. На ёй дэманстраваліся творы жывапісу, графікі, скульптуры, дэкаратыўна-прыкладнага мастацтва. НА ЗДЫМКУ: у зале выстаўкі. Фота Ч. МЕЗІНА.

Свет бяскрайні. Дабро і зло, радасць і боль, шчасце і пакуты — усё месціцца ў ім. Вайна, слёзы, смерць, разбурэнні, чорныя хмары і дым пажарышчаў мяжуюць з сонцам, з зямлёй, дзе ўладараць мір і спакой, дзе здзяйсняюцца чалавечыя мары і жаданні, дзе ў засені жыццялюбаві-дрэў прытулілася бацькава хата, адкуль зрабіў у жыцці першы крок,

Ля прылаўкаў сувенірных аддзелаў універмагаў і ў спецыялізаваных магазінах заўсёды бывае шмат людзей. Адно выбіраюць падарунак родным ці знаёмым, другая хочучь купіць сабе што-небудзь на памяць аб нашай рэспубліцы. Вырабы беларускіх народных умельцаў заўсёды карыстаюцца поспехам. На розных мовах тут можна пачуць нязменныя просьбы надзейна ўпакаваць саламяныя «маладзічак», адмысловыя гліняныя посудці аіртуозную драўляную скульптурку.

НА ЗДЫМКАХ: саламяныя лялькі, зробленыя майстрыхамі з Магілёва; жлобінская шкатулка; кераміка Мазырскай фабрыкі мастацкіх вырабаў.

МАСКОЎСКІЯ ЧАСОПІСЫ АБ НАШАЙ РЭСПУБЛІЦЫ

Уражае нават прасты пералік імёнаў беларускіх вучоных, сабраных у адным з апошніх нумараў усеагульнага часопіса «Тэхніка—моладзеж». Прэзідэнт Акадэміі навук Беларускай ССР М. Барысевіч, акадэмікі АН БССР І. Юркевіч, Я. Канавалаў, М. Акулаў, П. Ракіцкі, члены-карэспандэнты АН БССР Л. Хатылёва, і А.-В. Вейнік, кандыдат фізіка-матэматычных навук А. Хаткевіч і кандыдат біялагічных навук В. Гельтман.

«Навука Беларусі нарадзілася і атрымала шырокае развіццё за паўвекавы перыяд існавання Саюза Савецкіх Сацыялістычных Рэспублік. Яна ўнесла прыкметны ўклад у расшырэнне навукова-тэхнічнага прагрэсу ў рэспубліцы», — піша ў артыкуле «Узлёт навуковай думкі» акадэмік М. Барысевіч. Вось аб гэтых адкрыццях і вынаходніцтвах, іх прымяненні паведамляе на сваіх старонках «Тэхніка—моладзеж».

Беларускі вучоны Я. Канавалаў — аўтар больш за 300 навуковых прац і каля 100 вынаходніцтваў. Чытачам «Голасу Радзімы» яго імя вядома па артыкуле «Сакрэт каралеўскай

прымулы», змешчаным сёлета ў нашай газеце. У галіне фізікі і тэхнікі ультрагуку ўстаноўлены эфект уплыву ультрагуку на рух вадкасцей у капілярах, які павышае іх хуткасць у 40—50 разоў. Эфект датычыць усіх капіляраў жывой і нежывой прыроды і ўсіх арганічных і неарганічных вадкіх асяроддзяў, выкарыстоўваецца пры насычэнні і экстраграванні рэчываў. Аб гэтым адкрыцці паведамляецца ў артыкуле «Да чаго прывяла «ліхаманка» разца».

Адным з найбольш цікавых у часопісе з'яўляецца расказ акадэміка М. Акулава «Ці магчымы перыядычны закон элементарных часцінак?» У выніку шматгадовых даследаванняў аўтар прыйшоў да вываду, што існуюць універсальныя кванты матэрыі, з якіх будзеца ўся матэрыя, пачынаючы з нейтрона. Вучоны сфармуляваў важныя прыцыпы; калі, прытрымліваючыся Мендзялеева, размясціць усе часцінкі ў парадку ўзрастання іх масы, то кожная будзе будавацца з папярэдніх у гэтым радзе.

У выдавецтве «Навука і тэхніка» ў Мінску выйшла кніга А.-В. Вейніка «Кокіль», дзе са-

браны апошнія работы, прысвечаныя вывучэнню і ўкараненню ў вытворчасць самых розных металічных формаў. У артыкуле «Невычэрпны кокіль» расказваецца аб даследаваннях беларускага вучонага.

Цяпер усё большае значэнне набывае праблема аховы прыроды. У гэтай праблеме лесу належыць адно з галоўных месцаў. Цэлая галіна навукі — лясная тыпалогія — займаецца выяўленнем, вывучэннем і класіфікаваннем тыпаў лесу. За цыкл работ па вывучэнню расліннасці краю калектыў вучоных вылучаны на атрыманне Дзяржаўнай прэміі БССР 1972 года («Лясы зямлі беларускай»).

У дні, калі краіна рыхтуецца адзначыць 50 год з дня нараджэння СССР, на старонках многіх часопісаў, якія выдаюцца ў Маскве, былі змешчаны матэрыялы аб нашай рэспубліцы, — аб яе навуцы і тэхніцы, прамысловасці і сельскай гаспадарцы, кіно, літаратуры; аб яе таленавітых і працавітых людзях, аб рэчах, створаных іх умелымі рукамі. Ліпеньскі нумар, часопіса «Дэкоратывное искусство» таксама цалкам бе-

ларускі. Яго вокладка — яркі беларускі ручнік, здаецца, толькі што зняты з кроснаў неглубокай ткачыні. «У народных традыцыях» — называецца адзін з цэнтральных артыкулаў часопіса, у якім роздум пра творчыя праблемы, што хвалююць майстроў беларускага шкла і керамікі, стваральнікаў разнастайных сувеніраў. Усё большым попытам нават у зарубежных пакупнікоў, не кажучы ўжо аб айчынных, карыстаецца беларуская саламяная лялька, вырабы з дрэва і лёну, работы ткачы. Захаваць нацыянальныя каларыт, зрабіць кожную рэч непаўторнай, каб яна нагадвала чалавеку, дзе ён ні быў, нашу Беларусь — задача тых, хто стварае маленькія шэдэўры-сувеніры.

Аб тым, які плённы шлях развіцця прайшла школа манументальнага мастацтва Беларусі, расказвае А. Сурскі. «Помнікі вайны і міру» артыкул А. Белавусава, дзе зноў нагадваецца пра народную мужнасць і славу, увекавечаныя ў мемарыяльных комплексах Брэсцкай крэпасці і Хатыні, у Кургане Славы на 21 кіламетры шашы Мінск—Масква.

Асобныя артыкулы прысвечаны разгляду новых сучасных інтэр'ераў, створаных беларускімі мастакамі-афарміцелямі ў лепшых гасцініцах, кафэ, рэстаранах, выставачных залах нашай рэспублікі.

Першы значны поспех Мінскаму дому мадэлей прынесла калекцыя адзення, паказаная ў 1967 годзе на міжнародным фестывалі мод у Маскве, потым на міжнародных кірмашах і выстаўках у Плоўдзіве, Осака, Загрэбе. Аб тым, як працуюць мінскія мадэльеры, адкуль бяруць узоры для стварэння новых калекцый адзення — артыкул «Мастакі моды».

Ёсць у беларускіх нумары «Дэкоратывнага іскусства» матэрыялы па гісторыі жывапісу беларускага Палесся, пра старадаўнюю драўляную скульптуру, пра налібоцкае і ўрацкае шкло.

На старонцы калекцыянера змешчаны артыкул «Медны посуд», пра багатую калекцыю журналіста з Мінска Мікалая Магільнага.

Быццам бы абагульненнем усяго, аб чым расказваецца ў часопісе, з'яўляецца артыкул міністра культуры БССР Ю. Міхневіча «Шлях, пройдзены за паўстагоддзя». «Духоўныя фактары, які падкрэсліваліся на XXIV з'ездзе КПСС, — гаворыць ён, — становяцца ўсё больш дзейнымі паскаральнікамі руху да камунізму. Яскравае сведчанне таму — росквіт культуры, навукі, асветы, мастацтва сацыялістычнай Беларусі».

Д. ЧАРКАСАВА.

РАСЦВІЛА «ЦАРЫЦА НОЧЫ»

Рэдка каму шанцуе бацьчы, як цвіце селеніцэрэус буйнакветкавы. Часта яго называюць «царыцай ночы». У Цэнтральным батанічным садзе АН БССР набралы

бутон кактуса папярэдзіў аб хуткім з'яўленні кветкі. Было ўстаноўлена дзяжурства. Тры ночы назіралі за раслінай навуковы супрацоўнік Праскоўя Ляўданская. На чацвёртую ноч, у 12 гадзін, кветка на яе вачах пачала распускацца. Па тэлефоннаму званку тэрмінова прыехалі іншыя супрацоўнікі батанічнага саду.

Асляпляльна белая, з жоўтымі іголачкамі-арэоламі па краі, кветка ў дыямет-

ры дасягнула 25 сантыметраў. Яе духмяны водар нагадваў пах ванілі.

Селеніцэрэус буйнакветкавы ў аранжарэі батанічнага саду пасяліўся ў 1964 годзе. Ён зацвіў упершыню.

Магчыма, на радзіме, у Паўднёвай Амерыцы, цвіценне «царыцы ночы» працягвалася б даўжэй, але тут, у Мінску, нягледзячы на створаныя ўмовы, прыгажуня пражыла ўсяго тры гадзіны.

Па першым снезе.

Фота А. ГЛІНСКАГА.

СПОРТ ♦ СПОРТ

ШТОГОД на Кубе праводзіцца мемарыял Фонста, першага з гэтай краіны алімпійскага чэмпіёна па фехтаванні.

Беларускія спартсмены прынялі ў ім удзел трэці раз. На Кубу выехала значна абноўленая каманда. Узначаліся яе алімпійская чэмпіёнка Алена Бялова, якой не аказалася роўных у жаночым турніры. А Людміла Русак заняла другое месца.

Трэба адзначыць поспех юнага шпажыста Валерыя Бокунна. Ён заняў чацвёртае месца, прадэманстрававшы высокае майстэрства. Прозвішча Бокун гучала ў зале даволі часта. Бо Бялова і Русак — выхаванкі заслужанага трэнера СССР Ларысы Бокун. А тут выступалі яшчэ дзеці Ларысы і Германа Бокуннаў — Валерыі і Ірына.

ГУМАР

— Іваной, да якой групы жывёлін адносіцца змяя-акіярыніца? — пытаецца настаўнік.

Пасля кароткага роздуму вучань адказвае: — Да групы блізарукіх.

Настаўнік: — А цяпер я дакажу тэарэму Піфагора.

Гультай з задняй парты: — А ці вярта? Мы верым вам на слова.

Калегі наведваюць у балніцы хворага супрацоўніка.

— У вас цяпер прыбавілася работы? — слабым голасам пытаецца ён.

— Не хвалойся, стары, усё ў парадку. Мы вырашылі падымаць тваю работу наміж сабой. Бяда толькі, што мы ніяк не можам ўспомніць, што ж ты, уласна, рабіў?

РЕДАКЦЫЙНАЯ КАЛЕГІЯ

НАШ АДРАС:

МІНСК-ГСП, ЛЕНІНСКІ ПРАСПЕКТ, 44.
ТЭЛЕФОНЫ: 33-07-82, 33-65-84, 33-03-15, 33-65-91, 33-15-15.